

Pilipai

Notniyeta oretoret terak watä piä täŋ yämikta manbiŋam

¹ * Pol kenta Timoti, Jesu Kristo täŋo epän ämanigän, nektä man kudän ŋo kudän takamäk. Täŋpäŋ Anutu täŋo kudupi ämawebe, Pilipai yotpärare-ken nanik, Jesu Kristo-kät kowat kwasikorän täŋpani, in ba intäjukun äma ba täŋkentäkjiye-kät in kudupta man ŋo kudän täŋ tamikamäk.

² * Täŋpäkaŋ Anutu Nanin-kät Ekäninin Jesu Kristo unitäŋo bänep iron ba bänep pidämtä intä terak äroton.

Pol Anutu bänep täga man iwetkuk

³ * Intä nadäŋ namikinik tak täkaŋ u juku piŋpäŋ inta Anutu bänep täga man iwet täyat. ⁴⁻⁵ Yäput peŋpäŋ in Jesuta nadäkinik täŋkuŋ-kentä päbä apiŋo nin täŋkentäŋ nimiŋirä Ekäni täŋo Manbiŋam Täga yänahäk takamäŋ. Unita kadäni kadäni inta yänpäŋ Anutu-ken yänapik täyat u bänep oretoret terak yänapik täyat. ⁶ * Unita näk bureni-inik ŋode nadätat; Anututä intä terak epän täga kubä yäput peŋpäŋ täŋkuko u täŋ yäpmäŋ kuŋirän Jesu Kristo täŋo äbäkäbäk kadäni ahäŋirän api tärewek.

⁷ Unita näk inta yänpäŋ bänep oretoret tak täyat u jop nämo tak täyat. Nämo, in nadäŋ namiŋpäŋ

---

* **1:1:** Apos 16:12-40   * **1:2:** Rom 1:7; Gal 1:3; Plm 3   * **1:3:** Rom 1:8; 1Ko 1:4   * **1:6:** 1Ko 1:8; Plp 2:13

tänkentän namik täkañ unita. Nadäkañ? Anututä näka nadän namiñpäñ epän tägagämän kubä namiñkuko uwä intä tänkentän namiñirä epän u bok täk täkamän bumik. Täñkentän namiñirä komi yotken itat ño, täga itat. Ba Anutu täño Manbiñam Täga u bureni-inik yän yäwetpäñ täñmeham täk täyat uwä, intä tänkentän namiñirä täk täyat. Ude täk täkañ uwä inkät nin epän tägagämän u bok täk täkamän. ⁸ * Unita notnaye, in tabäkta bänepnatä kädäp ijik täyak. Anututä nadätak, Jesu Kristotä nadän tamikinik täyak näk udegän in kuduhtagänta nadän tamikinik täk täyat.

⁹ Täñpäkañ inta yäñpäñ Anutu-ken ñode yäñapik täyat; Irit kuñat-kuñatjinken bänep iron kädet ahän päton. Täñkañ Anututä nadäk-nadäk täga tamiñirän nadäk-nadäkjin kwawakinik nadäwä tumbut. ¹⁰ * Nadäwä tumbäpäñ kädet täga ba waki yäpmän danipäñ kädet tägagän api iwatneñ. Iwat yäpmän kuñirä Jesutä äbayän täyak-ken uwä inamiken momijin nämo, siwoñi pähap api itneñ. ¹¹ * Ba kubä ñode yäñapik täyat; Kristotä tänkentän tamiñirän kädet siwoñi iwarirä irit kuñat-kuñatjinken bureni kañ ahän parän. Ude täñirä Anutu täño wäpi biñam punin-inik api ärowek.

Komi bäräpitä Anutu täño epän tänkentänjuk

¹² * Näk ñode täwerira nadäwä inide kubä täñpäñ. Nepmäñitpäñ komi yot gänañ ño nepmañkuño unitä Anutu täño epän nämo itpipitak. Nämoink! Uwä tänkentänirän Anutu täño mantä pen kuñatak!

* **1:8:** Rom 1:9; 2Ko 1:23

5:23

* **1:11:** Jon 15:8

* **1:10:** Hib 5:14; Plp 1:6, 2:16; 1Te

* **1:12:** 2Ti 2:9

13 * Unita gapman täño komi äma u kudup, ba ämawebe päke unitä ñode nadäñ morekañ; Pol uwä Kristota nadäkinik täyak unita komi yotken tenkuñ yäñ nadäk täkañ. 14 Täñpäkañ näk komi yotken ño irira notniye mäyap nabäñpäñ bänepi ñode täñkehärom täkañ; Pol u bätakigän itak, udegän itna yäñkañ Ekäni terak yengämä pewäpäñ unitäño manbiñam yäñahäktä bätakigän nadäk täkañ.

15 Täñ, ätuwä näka kokwawak nadäñkañ näk närepmittayäñ Jesu täño manbiñam yäñahäk täkañ. Upäñkañ ätutäwä näk täñkentäktä manbiñam yäñahäk täkañ. 16 Äma udewani uwä näka nadäñ namikinik täñpäñ ñode nadäñpäñ manbiñam yäñahäk täkañ; Anututä nadäñirän Pol u Manbiñam Täga u täñkehärom takta komi yotken itak yäñ nadäk täkañ. 17 Täñpäkañ äma näk närepmittayäñ täkañ uwä nadäk siwoñi nämo inñitpäñ ini gupi yäpmäñ ärokta, Manbiñam Täga u yäñahäk täkañ. Uwä ñode nadäñkañ ude uwä täk täkañ; Manbiñam yäñahäñitna Poltä nadäñ bäräp täyon yäñkañ yäk täkañ.

18 Ude täñ namikta Manbiñam Täga u yäñahäk täkañ upäñkañ nadäwätäk nämo täk täyat. Nämo, nadäk täga terak yäñahäneño ba nadäk waki terak yäñahäneño u tägagän yäñ nadätat. Imata, äma uwä manbiñam mebäri kubä nämo yäñahäk täkañ. Nämo! U Kristo täño manbiñam ugänpäñ yäñahäk täkañ unita bänep oretoret täk täyat. Täñkañ oretoret pen api nadäñ yäpmäñ ärowet! 19 * U imata, näk ñode nadätat; Yäñapik manjin terak ba Jesu Kristo täño Munapik unitäño täñkentäk terak

* 1:13: Apos 28:30; Efe 3:1   * 1:19: 2Ko 1:11

bäräpi kotatat ŋonitā nāk nāmo api tǎŋpǎn wanen̄. Nāmo, bäräpi unitā tǎŋkentǎŋ namiŋirǎn tǎgagǎn api iret.

²⁰ * Unita nākŋo gǎripna bureni-inik uwā ŋode; Epǎn Kristotā yǎŋ namani u sǎkgǎmǎn kaŋ tǎŋpa! Tǎŋpa wanen̄tawā! Nāmo! Bǎnepna kehǎromi-inik irirǎn apiŋonitā it yǎpmǎŋ ǎrowayǎŋ tǎyat-ken u, irit kuŋat-kuŋatnatā Kristo tǎŋo wǎpi biŋam yǎpmǎŋ ǎrok tǎyon! Kodak irero ba nutpewā kumbero u tǎgagǎn. U ba u tǎŋpayǎŋ tǎro unitā Kristo tǎŋo wǎpi biŋamgǎn kaŋ yǎpmǎŋ ǎrowǎn yǎŋ nadǎtat. ²¹ * Imaka kubāta nāmo nadǎtat. Kristo-tagǎn nadǎŋpǎŋ kuŋat tǎyat. Unitǎgǎn ir-itna tǎŋo kehǎromi. Tǎŋpǎkaŋ kumbero uwā, tǎgagǎmǎn! ²²⁻²³ * * E tǎŋ nāk kodak irero uwā Ekǎni tǎŋo epǎn pen tǎga tǎŋ yǎpmǎŋ ǎrowet. Unita nadǎk yarǎ nitek ŋode peyat; Kodak itta nadǎtat, ba kumǎkta udegǎn nadǎtat. Siwoŋi kubǎtagǎn nāmo nadǎtat. Gǎripi nadǎtat uwā komegup ŋo kakǎtǎŋpen̄ Kristoken kuŋpǎŋ uyaku sǎkgǎmǎn. ²⁴ Upǎŋkaŋ nākǎ kumbakaŋ netǎtā in tǎŋkentǎŋ tamineŋ? ²⁵ Nāmo! Mebǎri unitagǎn Anututǎ nadǎŋ namiŋirǎn kodakgǎn api iret yǎŋ nadǎtat. Inkǎt itkaŋ tǎŋkentǎŋ tamiŋpǎŋ nadǎkinikjin tǎŋ-kehǎromtaŋ tamiŋira bǎnep oretoret terak api it-neŋ. ²⁶ Bureni-inik! Komi yot ŋo kakǎtǎŋpen̄ pǎre inkǎt bok itnayǎŋ tǎkamǎŋ uwā Jesu Kristo nadǎŋ imikinik tǎk tǎkaŋ u tǎŋ-kehǎromtaŋ tamiŋira oretoret pǎhap api tǎneŋ.

²⁷ * Tǎŋpǎkaŋ, inǎ kunum tǎŋo kome mǎhem

* **1:20:** 1Pi 4:16 * **1:21:** Gal 2:20 * **1:22-23:** Rom 1:13

* **1:22-23:** 2Ko 5:8 * **1:27:** Efe 4:1; 1Te 2:12; Plp 4:3

ude äworeŋkuŋo itkaŋ unita Kristo täŋo Manbiŋam Täga unitä kädet ude kuŋarut yäŋ niwet täyak in udegän kuŋat täkot! Manbiŋam unita iwan kubä nämo täneŋ. Inken api ärewet ba nämo api ärewet yäŋ nämo nadätat upänkaŋ in ude kuŋarirä näk intäŋo Manbiŋam Täga ŋode ahänjirän api nadäwet; In iwanta mäde ut yämiŋpäŋ bänepjin nämo pewä putärekaŋ. Nämo, bänep kubägän penpäŋ Manbiŋam Täga u täŋmeham täkaŋ. ²⁸ Ude täŋkaŋ iwanjiyeta nämo umuntak täkaŋ yäŋ kaŋ nadäwa. Nadäkaŋ? Bätakigän ude täŋpen kuŋat täkaŋ unitä iwanjiye kwawak ŋode yäwoŋärek täyak; Ninä paot-paotta biŋam iritna äma ŋowä Anututa biŋam täkaŋ! ²⁹ * Ude nadäk täkaŋ uwä mebäri ŋodeta; Anututä nadäkinik täŋpani inta imaka tägagämän kubä ŋode täŋ tamiŋkuk; Täga nadäŋ tamiŋjirän Kristota nadäkinik-gän nämo täk täkaŋ. Nämo, inä u komeni yäpmäŋpäŋ komi bok nadäk täkaŋ.

³⁰ * Täŋpäkaŋ Manbiŋam Täga täŋmeham täkta komi epän täŋkuro u in apiŋo komi udegän nadäk täkaŋ. Uwä imaka kudupi kubä nämo. Inkät bok itkaŋ Anutu täŋo manbiŋamta yäŋpäŋ komi nadäŋkuro u nadäkaŋ. Ba apiŋo komi nadätat ŋonitäŋo biŋam imaka, nadäk täkaŋ.

2

Kristotä kuŋatkuko udegän kuŋat täkot

¹ Notnaye, injinta ŋode nadäwut; Kristo-kät kowat-kwasikorän täŋirä unitä bänepjin täŋkehäromtak täyak, ba nadäŋ tamikinik täŋpäŋ bänep nadäwätäkjin pewän paot täyak. Täŋkaŋ

* **1:29:** Apos 16:19-40   * **1:30:** Plp 1:13

Munapiktä bänepjin-ken epän täñirän äbot täñpani notjiye-kät bänep kubägän täñpäñ kuñat täkañ. Ba Anutu täño butewaki ba orakoraki uwä in nadäk täkañ. ² Unita äbot täñpani notjiye-kät bänep nadäk-nadäk kubägän täñpäñ kowata kowata nadäñ yämikinik täñpeñ kuñat täkot. Ude täñpeñ kuñarirä biñam nadäñpäñ bänep oretoret pähap api täñpet.

³ * Injinta nadäwä ärowani täñirän injin-tagän nämo nadäneñ. Nämoinik! Injinta nadäwä äpani täñirän notjiyeta nadäwä ärowani täk täkot. ⁴ * Ba injinken epäntagän nämo nadäneñ. Nämo, notjiye täñkentäk-kentäk täñpäñ kuñat täkot. ⁵ Jesu Kristotä kädet ñode täñpeñ kuñatkuko udegän-inik täñpeñ kuñat täkot;

⁶ * Jesu ini uwä Anutu itkuko upäñkañ wäpi biñam ikek Anutu udegän itta nämo nadäñkuk.

⁷ * Nämoinik! U wäpi biñam käbop peñpäñ komen äma äworeñpäñ watä äma jopigän ude itkuk.

⁸ * Komen äma iñam dapun terak äbäñkañ inita nadäwän äpani täñirän Nani täño mani bu-ramiñpäñ kädet peñ imiñkuko ugän ehutpäñ iwat yäpmäñ kuñtängän kumäk-kumäki kañ-ahäñkuk. Täñkañ jop nämo kumbuk. U komi pähap nadäñpäñ päya kwakäp terak utpewä kumbuk.

⁹⁻¹⁰ * * Ude täñkuko unita Anututä imaka imaka kunum gänañ, kome terak ba kumbani

---

* **2:3:** Gal 5:26; Rom 12:10   * **2:4:** 1Ko 10:24,33   * **2:6:** Jon 1:1-2, 17:5   * **2:7:** 2Ko 8:9; Jon 1:14   * **2:8:** Rom 8:3; Jon 10:17; Hib 5:8, 12:2   * **2:9-10:** Apos 2:33; Efe 1:20-21; Hib 1:3-4
* **2:9-10:** Rom 14:11

mäjotä irani-ken u kuduhtagän gwäjiñ äpmonj imineñta Jesu yäpmänj päro punin-inik unu teñkuk. Tenpäñ wäp ätu yärepmit morenpänj wäp biñam ärowani-inik imiñkuk.

- 11 * Unita imaka meni nikek kuduhtagäntä kwawak ñode yänahäneñ; Jesu Kristo u Ekäni-inik itak! Ude yänahänirä Anutu Nan täño wäpi biñamtä punin-inik ärok täyon.

Komen äma bämopi-ken penjyänek ude kuñatne

12 * Unita notnaye, inä Anutu täño man buramik täkot. Näk inkät bok itkañ mani biñam täwerira buramik täñkuñ. Unita apiño inkät nämo itkamänj upänkañ Jesu Kristo täño kädetta nadänkañ gwäk pimiñpäñ man buramik bian täk täñkuño udegän täk täkot. Täñkañ Anututä in inita biñam iwoyänkuko unita nadänpäñ inamiken umuntañpäñ nadän dämiñpäñ irit kodaki täño kädet iwat täkot. 13 * Nadäkañ? Anututä kädet ini gäripi nadäk täyak intä u iwatta bänepjin-ken gäripikät kehäromi bok pewän ahäk täkañ.

14 Unita imaka u ba u tänayänj täkañ uwä bänep täga terak täneñ. Mankät-mankät ba yänwawak terak nämo täneñ. 15 Ude tänayänj täño uwä Anutu täño nanakiye ude, momijin nämo, siwonigän api itneñ. Ude itkañ komen ämawebe gwäjiñ ärowani, momi täñpani u bämopi-ken penjyänek, guk ude kañ irut. 16 Penjyänek ude itkañä irit kehäromi täño man injit dämiñpeñ kañ kuñarut. Ude tänayänj täño uwä Kristo täño äbäkäbäk kadäni-ken inta bänep

---

* 2:11: Rom 10:9   * 2:12: Sam 2:11; 1Pi 1:17   * 2:13: Jon 15:5; 1Ko 12:6, 15:10; 2Ko 3:5; 1Te 2:13

oretoret pähap täga api täņpet. Imata, epän pähap inken täņkuro u täņira jopi nämo täņkuk yäj api nadäwet.

17 * Täņpäkaņ nägätna käwep api piwa kuneņ. Upäņkaņ kumäkta nämo bitnätat. Nämo, nutpewä kumbero uwä nägätnatä intäņo nadäkinikjin-kät awähutpäņ Anututa ärawa täņ-imikimik ude täņpek. Ude täkta bänep täga nadätat unita inkät oretoret kaņ täna! 18 * Täņpäkaņ in udegän oretoret täņpäņ näkä nadätat udegän bänep pidäm nadäneņ.

Timoti täņo manbiņam

19 In jide itkaņ yäj nadäwa yäņpäņ unita Ekäni Jesutä ini nadäņirän Timoti inken iniņ kireņpewa api ärewek. Täņkaņ inken nanik manbiņam kubä äbä näwerän nadäņpäņ bänep pidäm kaņ täņpa. 20 Nadäkaņ? Ninken äma Timoti udewani kubä nämo itak. Äma uwä inta iyap takinik täk täyak. 21 * Täņ, äma mäyap-iniktä initagän nadäwätäk täņpäņ Jesu Kristo täņo epänta nämo nadäk täkaņ. 22 Täņpäkaņ Timoti täņo mebäri u nadäkaņ. Uwä nanakiyetä naniye täņkentäk täņ yämik täkaņ udegän Ekäni täņo Manbiņam Täga unitäņo epän täņkentäņ namik täyak. 23 Unita näkken imaka u ba u ahäwayäņ täyak unita itpäņ kaņkaņä kämi, Timoti api iniņ kireņpewa ärewek. 24 Täņpäkaņ Ekänitä nadäņ namänä kadäni käreņi nämo itkaņ api ärewet yäj nadätat.

Epafroditus täņo manbiņam

---

* 2:17: Rom 15:16; 2Ti 4:6   * 2:18: Plp 3:1, 4:4   * 2:21: 2Ti 4:10

25 * Eruk, notninpak Epafroditus unita täwerayän. Näk täñkentäktä wäyäkñejira Epafroditus u iniñ kireñpewä wäpjin terak päbä täñkentän namiñkuk. Täñkentäk ämana unitä täñkentän namiñpäñ Anutu täño man meham tak täyak. Täñpäkañ u inken äneñi iniñ kireñpewa ärekta nadätat. ²⁶ Notninpak u käyäm täñjirän manbiñam nadäñkuño unita inta nadäwätäk täñ itak. Täñkañ intä nadäwätäk täneño ujeta in tabäktä bänepi kädäp ijiñ itak. ²⁷ Täñpäkañ käyäm ähan nämo täñkuk. Täñi täñpäñ pära kumbuk. Upäñkañ Anututä butewaki nadäñ nimiñpäñ täñkentän imiñjirän nämo kumbuk. Kumbuk yäwänä butewaki ärowani nadäwam unita nek bok täñkentän nimiñkuk yän yäyat. ²⁸ U kañpäñ bänepjin tagawekta ba näk udegän nadäwätäk ikek nämo kañ kuñara yäñpäñ ñodetä api tewa ärewek. ²⁹ * Unitä äreñjirän bänep täga nadäñ imiñpäñ Ekänita yäñpäñ not täñ imineñ. In äma udewani orañ yämik takot. ³⁰ Uwä Kristo täño epänta yäñpäñ gädäp kumbuk. In täño bägup yäpmäñpäñ watä epän täñ namiñpäñ gupita nämo iyap täñkuk.

3

Gup kädäta nadäñitna ärowani nämo täneñ

1 * Eruk notnaye, man kubä yäwa. Ekänita yäñpäñ bänep pidäm terak kuñat takot.

Ba man bian täwerani ugänpäñ täwetta nämo gañja täyat. Nämo, man unitä watä täga it tamek. ² * Täñkañ añta watäni itpeñ kuñat takot! Uwä äma

* **2:25:** Plp 4:18   * **2:29:** 1Ko 16:16,18; 1Ti 5:17   * **3:1:** Plp 2:18   * **3:2:** Sam 22:16,20; Rev 22:15

wakiinik, Anutu injamiken siwoŋi itta gupi moräk madäkta yäk täkaŋ. U Juda täŋo бага man u iwatpäŋ ude uwä yäk täkaŋ. Upäŋkaŋ nämoinik nadäŋ yäminer. ³* Nämö! Gup moräk madäwani bureni-inik uwä nin. Ninä Kudupi Munapik täŋo kehäromi terak Anutu iniŋ orerani, ba Kristo Jesu terakgän oretoret täk tākamäŋ unita gup moräk madäwani bureni-inik itkamäŋ. Täŋkaŋ nin ŋode nadäk tākamäŋ; Imaka u ba u gupnintä täk tākamäŋ unitä Anutu injamiken täga nämö täŋkentäŋ nimek.

⁴* Imaka u ba u gup kädätä täŋpewän Anutu injamiken siwoŋi täga itne täŋpänä Pol näk Anutu injamiken siwoŋi-inik iram. Imata, näk gup kända täŋo täŋkentäk udewani mäyap yäput, äma kudup yärepmitkuro uwä ŋode; ⁵* Näk Isrel äma bureni, Benjamin täŋo äbotken nanik. Näk ahäŋpäŋ parira kepma 7 ude täreŋirän gupna moräk madäwani. Bureni! Näk Juda äma pähap. Täŋkaŋ бага man täŋo miŋi, Parisi äma itkut. ⁶* Baga man unita nadäkinik täŋpäŋ unita gwäk pimiŋpäŋ äbot täŋpani täŋo iwan äma ude itkut. Ba näk Moses täŋo бага man kudup iwat moreŋpäŋ siwoŋi-inik ude itkut. Äma kubätä Moses täŋo бага man iwatpäŋ Anutu injamiken siwoŋigän täga irän yäwänäku näk imaka, siwoŋigän itet. Imata, näk бага man u iwatta gwäk pimiŋpäŋ iwat täŋkuronik.

⁷* Upäŋkaŋ ude nämö! Bian imaka u ba unitä Anutu injamiken täŋpewän siwoŋi itat yäŋ nadäŋkuro unita apiŋo Kristota yäŋpäŋ nadäŋira

---

* **3:3:** Rom 2:29   * **3:4:** 2Ko 11:18,21   * **3:5:** Luk 1:59; Rom 11:1; 2Ko 11:22; Apos 23:6   * **3:6:** Apos 8:3   * **3:7:** Mat 13:44,46

jopi tāk täyak. ⁸⁻⁹ * Ba ugän nämo. Apiño näk Ekänina Kristo unitäño mebäri kakinik täñpän nadäwa inide kubä tāk täyak. U imaka tägagämän-inik kubä unita imaka bian yänkut ba täñkuro unita nadäwa jirañ bureni-inik ude tāk täyak. Näk Kristo yäpmäñ wädäñpän u kwasikorayän yänpän imaka kuduptagän jirañ yän yänpän bitnäñ moreñkut. Apiño бага man iwatpän Anutu injamiken siwoñi irit unita nadäwa bureni nämo tāk täyak. Nämoinik! Anutu injamiken siwoñi irit kädet kubägän itak, u Kristota nadäñ imikinik täktäk kädet. Kädet uterakgän Anututä ini Ämawebe siwoñi yän yäñtären nimani. ¹⁰ * Täñpakan näk imaka kubäta nämo nadätat. Kristo-kät not täñpän kuñattagän nadätat. Ba akukakuki täño kehäromi näkä terak ahänjirän komi nadänkuko udegän näkä yäpurärätpän kañ nadäwayän nadätat. ¹¹ * Ude täñpän nadäk unitä inñitpän kumbuko udegän inñitpän kuñattängän kumän-kumän-ken nanik akunjkuko udegän äneñi api akwet yän nadätat.

Epmäget peñ nimani u yäpmäkta bäräjene

¹² * Node uwä näkñata nämo yäyat; Baga pewaniken ahänpän epmäget uku yäput yän nämo yäyat, ba Kristo-kät kwasikot-inik täñpän kuñat täyat yän nämo yäyat. Nämo, jop Kristo Jesutä näk inita nämagutkuko unita epmäget u yäpmäkta ehutpän kädet-ken bäräjek täyat. ¹³ Unita notnaye, näkñata epmäget u bian yäput yän nämo nadätat. Upänkañ node uwä tāk täyat; Imaka bian nadänkut ba

* **3:8-9:** Rom 3:21-22   * **3:10:** Rom 6:3-5; Rom 8:17; Gal 6:17

* **3:11:** Apos 4:2; Rev 20:5-6   * **3:12:** 1Ti 6:12,19; Apos 9:5-6

tāŋkuro u mädē ut yämik täyat. Täŋpäŋ imaka injamna-ken itak u yäpmäkta gwäk pimiŋpäŋ bäräŋek täyat. ¹⁴* Bureni! Anututä Jesu Kristota yäŋpäŋ kunumta biŋam nämagutpäŋ бага pewaniken epmäget peŋ namiŋkuko u kaŋ-ahäwetta dapunatä kaŋit-kaŋit bäräŋetat.

¹⁵* Täŋpäkaŋ ämawebe nadäk-nadäk täga yäpmäŋ kuŋat täkaŋ inä, nadäk-nadäk näkä yäŋahätat ŋo udegän nadäŋpeŋ kuŋatne. Täŋ, in ätutäwä nadäk inigän kubä iŋit täkaŋ uwä Anututä bänepjin-ken peŋyäŋeŋirän api nadäwä täreneŋ. ¹⁶* Unita kädet iwat yäpmäŋ äbumäŋo ugän kaŋ iwat yäpmäŋ kuna!

¹⁷* Eruk notnaye, näk intäjukun kuŋkaŋ kädet näkä täŋpäŋ täwoŋäreŋ täyat ugän kaŋ täŋput. Ba äma ätutä näkŋo kädet iwarirä yabäŋpäŋ-nadäk täkaŋ udegän kaŋ täŋput. ¹⁸* Täŋpäkaŋ äma ätuta täwetkuro u äneŋi konäm butewaki terak täwetat; U Kristo kumbuko unitäŋo manbiŋamta iwan täŋpäŋ kuŋat täkaŋ. ¹⁹* Äma udewani uwä paot-paotta biŋam yäwani. Gupi täŋo gäriptä ärowani täŋ yämik täyak. Ba imaka mäyäk ikekta bänep täga pähap nadäk täkaŋ. Täŋkaŋ bänep nadäk-nadäki imaka kome terak nanik unitagän pek täkaŋ. ²⁰* Täŋpäkaŋ ninäwä komenin kujat uwä kunum unita uken nanik Ekäni Jesu Kristotä äpäŋpäŋ nimagurekta oretoret terak itsämäŋkamäŋ. ²¹* Täŋkaŋ Kristo unitä äma ba

---

* **3:14:** 1Ko 9:24   * **3:15:** 1Ko 2:6   * **3:16:** Gal 6:16   * **3:17:** 1Ko 4:16; 1Te 1:7; 1Pi 5:3   * **3:18:** 1Ko 1:23; Gal 6:12   * **3:19:** Rom 16:18; Rom 8:5-6   * **3:20:** Efe 2:6,19   * **3:21:** Rom 8:29; 1Ko 15:28; 1Ko 15:43-53

imaka kuduhtagän yäpmän äpänpän ini gämori-kengän äbot kubägän yepmanpekta kehäromi pat imitak. Täñkañ kehäromi unitä gupnin parawani yäpmän äyänutpewän iniken gupi ude, penjäñek wärani nikek api äworene.

4

1 * Unita notnaye, näkño man u nadänkañ Ekäni terak kwasikotpän kehäromigän kuñat täkot. Bänepnatä inta nadäk täyat u inide kubä. Ba in uwä gwäki tägagämän kubä Anututä namitak ude bu-mik unita inta yänpän bänep oretoret terak kuñat täyat.

2 Tänpäkañ wanotninyat Yuodia kenta Sintike, ek Ekänita yänpän bänep kubägän penpän kuñat täkon. 3 * Tänpäkañ notnapak täñkentäk ämana, gähä webe yarä u yabän yäwariri siwonjigän kuñat täkon. Imata, webe yarä u ba Klemen-kät notnaye ätu ukät Ekäni täño Manbiñam Täga u yänahäkta täñkentän naminkuñ. Unitäño wäpi kudän, irit kehäromi täño buk terak kudän täwani.

Yänpidäm-pidäm man

4 * Unita ämawebenaye, kadäni kadäni Ekänita yänpän bänep oretoret nadänpen kuñat täkot. Äneñi udegän yäkgän tänpa; Oretoret täk täkot! 5 * Tänpäkañ Ekäni täño äbäkäbäk kadäni keräp täyak unita äma inamiken äma kwini täño kädet iwat täkot. 6 * Täñkañ imaka u ba unita nadäwätäk nämo täneñ. Nämoinik, bänepjin-ken nadäk ba man jide

* 4:1: 1Te 2:19-20 * 4:3: Sam 69:28; Luk 10:20; Rev 20:12

* 4:4: Plp 3:1 * 4:5: Hib 10:25,37; Jem 5:8-9 * 4:6: Mat 6:25-34; Kol 4:2

pätak u Anutu-ken yänahänpän iwet täkot. Täñkañ yänapik manjin uwä bänep täga terak yänapik täkot.

7 * Ude täñkañ Anututä bänepnin-ken bänep pidäm pewän ahäk täkañ unitä bänep nadäk-nadäkjinta watä irirän Kristo Jesu kwasikotpän bätakigän täga api kuñatneñ. Bänep pidäm Anututä bänepnin-ken pewän ahäk täkañ uwä säkgämän, inipärik kubä, komen ämatä nadäwä tärenañi nämo.

8 * Täñpäkañ notnaye, man kubä ñode täwetat; Imaka tägatäga ñodetagän nadänpeñ kuñat täkot; Imaka bureni-inik, imaka mäyäki nämo, imaka siwoñigän kudupi paki-inik, imaka säkgämän, ba kädet mebäri mebäri unita tägagämän yäñ yäk täkamän. Nadäk-nadäkjin imaka udewani terakgän penpän kuñat täkot. 9 * Ude täñkañ näk imaka täñpän-täwoñärek ba täwetpän täwoñärek täñira kañpän nadäk täñkuño ugänpän täñ yäpmän kuñat täkot. Täñpäkañ Anutu bänep pidäm mähemitä inkät bok api itneñ.

Pol bänep täga nadänkuk

10 Eruk notnaye Ekänita oretoret pähap täyat uwä ñode; In kadäni käroni nabän äwaräkuk bumik täñ yäpmän äbätängän apiño näka äneñi nadän naminpän täñkentän namik täkañ. Täñkañ in näka nadänkuño upänkañ imaka täñkentän namikta kädetta wäyäkneñkuñ käwep. 11 * Näkñata butewaki nadänpän nämo yäyat. Nämo, waki ba täga ahän namik täkañ uken nadäwätäk-kät nämo, bänep täga terakgän itta epäni täñpän nadäwa tärekañ.

* 4:7: Ais 26:3; Jon 14:27; Kol 3:15

* 4:8: Rom 12:17

* 4:9:

Rom 16:20; 1Ko 14:33; 1Te 5:23

* 4:11: 1Ti 6:6

12 Unita jäwäri ba tuñumna nitek irero upañkañ unita nadäwätäk nämo täk täyat. Ketemna nitek ba nakta jop iret, ba tuñumna nitek ba tuñumta jop irero upañkañ bänep tägagän nadänpañ iret. Kadäni tägaken ba kadäni wakiken kwikinik irit unitäño mebäri nadäj moretat. 13 * U imata? Kehäromi namani Kristo unitäño kehäromi terak imaka imaka täga täñpet. 14 Upañkañ intä näk komi bäräpi terak irira täñkentäj namiñkuño unita inta säkgämän nadätat.

15 * Täñkañ Pilipai äbot täñpani in ñode nadäk täkañ; Ekäni täño man yäput penkut-ken uken Masedonia kome pewayäj täñira äbot täñpani kome ätuken naniktä nabäj äwaräkuk täñkuñ. Täñirä inkätgän namiñ-gamiñ täñpen kuñatkumäj. 16 Bureni, Tesalonaika yotpärare-ken irira in täñkentäj namikta näka iron ätu pewä äbäk täñkuñ. 17 Moneñ tuñum ätukät kañ namut yänpäj nämo yäyat. Nämo, gwäki täga kunum täño käwut-ken nanikpäñ tañigän kañ ahäj tamän yänpäj yäyat. Mebäri unita täñkentäk epän u pen kañ täñput yäj nadätat. 18 * Täñpäkañ näk imaka kubäta nämo wäyäkñetat. Nämo, notjinpak Epafroditustä iron inken nanik namiñirän täñbumbum äma ude bumik itat. Intä näka täñ namiñkuño unita nadäñira Ekänita gupe käbäñi nitek ijiñ imani bumik täyak. Anututä unita nadäwän säkgämän-inik kubä täkañ. 19 Täñpäkañ Anutunatä tuñumi säkgämän-inik, iniken penyänek ikek, Jesu Kristoken buñarani uken nanikpäñ api tepmäñ towik täñpek. 20 Unita

* 4:13: 2Ko 12:10; 2Ti 4:17
2:25; Ese 20:41; Efe 5:2

* 4:15: 2Ko 11:9

* 4:18: Plp

Anutu nanin-ken oretorettä oretoret pat yäpmänj kuk täyon. Bureni!

Yäntärek man

²¹ Eruk, in mena jinom yäpmänjpän Anutu täño kudupi ämawebe Kristo Jesuta biñam täkañ u oretoret manna kañ yäwerut. Ba äbot täñpani notjiye näkkät itkamänj ño udegän oretoret man täwetkañ.

²² * Täñkañ Anutu täño kudupi ämawebe kudup-tagän ba äbot täñpani Sisatä yotken epän täñ imik täkañ u imaka, oretoret man tewä ärekañ.

²³ Täñpäkañ Ekäni Jesu Kristo täño bänep irontä bänepjin täñ-meham täyon.

---

* 4:22: Plp 1:13

Anutu Täŋo Man
The New Testament and portions of the Old Testament
in the Tuma-Irumu Language of Papua New Guinea
Nupela Testamen na sampela Olpela Testamen long
long tokples Tuma-Irumu long Niugini

copyright © 1997, 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Tuma-Irumu

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2016-09-20

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 9 Oct 2020

914cbf46-f59a-54d1-b209-0f763534edb5